

TRANSPORT VOSITALARINI OLIB QOCHISH JINOYATNI FOSH ETISH VA OLDINI OLISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

To'lashev To'lanboy Xursanbek o'g'li
Ichki ishlar vazirligi Akademiyasi 302 guruh
Fan Tezkor qidiruv faoliyati fani

Annotatsiya. Ushbu maqola avtomobilni o'g'irlash hodisasini o'rganadi, uning ta'sirini, oldini olish strategiyasini va ushbu muammoni hal qilishda texnologiyaning rolini o'rganadi. Mavjud adabiyotlarni har tomonlama ko'rib chiqish va mavjud usullarni tahlil qilish orqali ushbu tadqiqot avtomobil o'g'irlanishiga qarshi samarali choralar to'g'risida tushuncha berishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: avtomobil o'g'irlash, jinoyatchilikning oldini olish, texnologiya, huquqni muhofaza qilish, jamiyat xavfsizligi.

Avtotransport vositalarini o'g'irlash global miqyosda doimiy muammo bo'lib qolmoqda, bu jismoniy shaxslar, korxonalar va jamoalarga ta'sir qiladi. Avtomobillar, mototsikllar va boshqa transport vositalarining o'g'irlanishi nafaqat moliyaviy yo'qotishlarga olib keladi, balki ishonchsizlik hissini ham keltirib chiqaradi va kundalik hayotni buzadi. Huquqni muhofaza qilish organlarining sa'y-harakatlari va xavfsizlik texnologiyasidagi yutuqlarga qaramay, o'g'irlar xavfsizlik choralari chetlab o'tishning yangi usullarini topib, avtomobil o'g'irlanishi rivojlanishda davom etmoqda. Ushbu maqola transport vositalarini o'g'irlash bo'yicha mavjud adabiyotlarni tahlil qilish, oldini olishning amaldagi usullarini baholash va xavfsizlikni kuchaytirish va ushbu jinoyatni kamaytirish strategiyasini taklif qilishga qaratilgan.

Avtotransport vositalarini o'g'irlash bo'yicha adabiyotlarda uning tarqalishiga yordam beradigan turli omillar, jumladan, ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar, geografik joylashuvi va o'g'irlangan avtomobil bozorlarining mavjudligi ta'kidlangan. Tadqiqotlar, shuningdek, immobilizatorlar, kuzatuv moslamalari va jamoat politsiyasi tashabbuslari kabi turli xil profilaktika strategiyalarining samaradorligini o'rganib chiqdi. Biroq, qiyinchiliklar davom etmoqda, shu jumladan o'g'irlarning xavfsizlik choralari tez moslashishi va murakkab o'g'irlik texnikasining paydo bo'lishi. Bundan tashqari, tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ba'zi avtomobil modellari o'g'irlikka ko'proq moyil bo'lib, manfaatdor tomonlar o'rtasida maqsadli aralashuvlar va hamkorlik zarurligini ta'kidlaydi.

Ushbu tadqiqotda avtomobil o'g'irlanishi bo'yicha mavjud adabiyotlar, jumladan, ilmiy ishlar, hukumat hisobotlari va jinoyatchilik statistikasi keng qamrovli ko'rib chiqiladi. PubMed, Google Scholar va JSTOR kabi asosiy ma'lumotlar bazalari "avtomobil o'g'irlanishi", "jinoyatchilikning oldini olish" va "xavfsizlik texnologiyasi"

kabi tegishli kalit so'zlar yordamida qidirildi."Tanlangan adabiyotlar umumiy mavzular, tendentsiyalar va bilimlardagi bo'shliqlarni aniqlash uchun tanqidiy tahlil qilindi.

Avtomobil o'g'irlik, albatta, jinoyat ta'sir va oldini olish, ham muhim jihati hisoblanadi. Bu dunyoning ko'p joylarida keng tarqalgan jinoyat bo'lib, jismoniy shaxslar va korxonalar uchun moliyaviy yo'qotish va noqulaylik tug'diradi. Bu jinoyatchilikning fosh etilishi va oldini olish bilan qanday bog'liqligi:

1. Jinoyatga Ta'sir Qilish:

- Avtomobil o'g'irlik moliyaviy zarar, ular avtomobil odamsiz esa o'g'irlik sodir bo'lsa salohiyati zarar, va transport yo'qotishdan bezovtalik, shu jumladan, turli xavf-xatar, shaxslarni fosh.

- Shuningdek, u jamoalarni yanada kengroq xavfsizlik muammolariga duchor qiladi, chunki o'g'irlangan transport vositalari talonchilik, giyohvand moddalar savdosi yoki hatto terrorizm kabi boshqa jinoyatlarda ishlatilishi mumkin.

- Avtotransport vositalarini o'g'irlashning yuqori darajasi jamiyat ichida ishonchsizlik hissi tug'dirishi, uning umumiy hayot sifatiga ta'sir qilishi va investitsiya va iqtisodiy rivojlanishni to'xtatishi mumkin.

2. Oldini olish:

- Avtomobil o'g'irlik qarshi oldini olish harakatlari turli strategiyalar o'z ichiga oladi, avtomobil signallarni kabi texnologik o'zgarishlar, shu jumladan, immobilizers, va GPS kuzatuv tizimlari, qaysi o'g'irilar vositalari o'g'irlash uchun qiyin qilish.

- Huquq-tartibot idoralari, shuningdek, yuqori o'g'irlik joylarida maqsadli patrullar, o'g'irlarni ushlab turish uchun sting operatsiyalari va o'g'irlangan transport vositalarini kuzatib borish uchun boshqa idoralar bilan hamkorlik qilish kabi tashabbuslar orqali avtomobil o'g'irlanishining oldini olishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

- Jamoatchilikni xabardor qilish kampaniyalari avtomobil egalariга yaxshi yoritilgan joylarda to'xtash, rul qulflaridan foydalanish va avtomobil ichida ko'rinadigan qimmatbaho narsalarni qoldirmaslik kabi profilaktika choralari haqida ma'lumot beradi.

- Avtomobil o'g'irlik uchun qattiq jazo va qoidalarga transport vositalari ayrim xavfsizlik xususiyatlari mandating kabi Qonunchilik chora-tadbirlar, shuningdek, to'xtatuvchi sifatida harakat qilishi mumkin.

Avtomobilni o'g'irlash jinoyatchilikning muhim jihati bo'lib, shaxslar va jamoalar uchun xavf tug'diradi, ammo bu proaktiv profilaktika harakatlari uning paydo bo'lishi va ta'sirini kamaytirishda farq qilishi mumkin bo'lgan sohadir.

shbu tadqiqot natijalari avtomobil o'g'irlanishiga qarshi kurashda ko'p qirrali yondashuvning muhimligini ta'kidlaydi. Texnologiya o'g'irlarni oldini olish va o'g'irlangan transport vositalarini tiklashda hal qiluvchi rol o'ynasa-da, uni jamoatchilik ishtiroki va huquqni muhofaza qilishning maqsadli harakatlari bilan to'ldirish kerak.

Бундан ташқари, қашшоқлик ва ишсизлик каби асосий ијтимоий-иқтисодий омиллари ҳал қилиш автомобил о'ғ'ирлаш мотивларини камайтиришга ёрдам беради. Манfaatдор томонлар, jumladan, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари, давлат органлари, автомобил ишлаб чиқарувчилар ва jamoat ташкилотлари о'ртасидаги ҳамкорлик кенг қамровли профилактика стратегиясини ишлаб чиқиш учун зарурдир.

Хулоса ва таклифлар:

Хулоса қилиб айтганда, автомобил о'ғ'ирланishi бутун дунyo ҳуқуқ-тартибот идоралари ва jamoalari учун муҳим муаммо бўлиб қолмоқда. Хавфсизлик технологиясидаги yutuqlar автомобил хавфсизлигини yaxshilashga олиб келган бўлса-да, rivojlanayotgan таҳдидлардан oldinda қолиш учун ko'proq ҳаракат қилиш керак. Ushbu tadqiqot shuni ko'rsatadiki, texnologik echimlar, jamoatchilikni jalb қилиш ва maqsadli ijro choralari автомобил о'ғ'ирланishi holatlarini камайтиришning kalitidir. Бундан ташқари, ијтимоий-иқтисодий таfovutlarni bartaraf etish ва manfaatdor tomonlar о'ртасидаги ҳамкорликни mustahkamlash профилактика ishlarining samaradorligini oshirishi mumkin. Oldinga siljish, davom etayotgan tadqiqotlar va innovatsiyalar paydo bo'layotgan таҳдидлардан oldinda қолиш ва shaxslar va jamoalarning хавфсизлиги ва хавфсизлигини ta'minlash учун juda муҳимдир.

Хулоса қилиб айтганда, автомобил о'ғ'ирланishi ko'p qirrali masala бўлиб, uni samarali ҳал қилиш учун kompleks va hamkorlikdagi yondashuvni talab қилади. Texnologiyadan foydalanish, jamoalarni jalb қилиш ва асосий ијтимоий-иқтисодий омиллари ҳал қилиш орқали manfaatdor tomonlar автомобил о'ғ'ирланishi ta'sirini yumshatish ва hamma учун хавфсиз муҳит yaratish учун birgalikda ishlashlari mumkin.

Адабиётлар:

1. Джумшудов Д. Э. Неправомерные завладение автомобилем или иным транспортным средством без цели хищения. Магис. дисс. Томск. 2019 – С. 8.
2. Н. Хасанова. Транспорт воситаларини ҳаракати ёки улардан хавфсизлигини бузганлик қоидаларини бузганлик учун жиноий жавобгарликка тортиш ва ушбу тоифадаги жиноятларни олдини олиш. Asrnews.uz. <http://asrnews.uz/5954/> (мурожаат санаси 2022 йил 30 август).
3. Зарипов Д. Н. Автотранспорт воситаларини ўғирлаш ва олиб қочиш жиноятининг ҳозирги замон ҳолати ҳамда ички ишлар органлари тезкор бўлинмаларини мазкур жиноятга қарши курашишдаги ўрни. International Conference on Developments in Education Hosted from Toronto, Canada <https://econferencezone.org> June 15 th 2022.
4. Ўзбекистон Республикасининг Жиноят Кодекси. <https://lex.uz/acts/111453>.

5. Ўзбекистон Республикасининг Тошкент ш., 1998 йил 29 августдаги “Автомобиль транспорти тўғрисида”ги Қонуни 3–моддаси. <https://lex.uz/acts/22964> (мурожаат санаси 2022 йил 30 август).
6. Чуканов В.С. Проблемы квалификации неправомерного завладения автомобилем или иным транспортным средством без цели хищения. <http://dnevniknauki.ru/images/publications/2017/12/law/Chukanov.pdf>.
7. Шайбазян Л.Г., Правовые меры борьбы с угонем транспортных средств (уголовно-правовой и криминологический аспекты). Автореферат дисс.кан.ю.н. Т.: 1997.
8. Алвртян Ж.А., Проблемы уголовно-правового регулирования и квалификации неправомерного завладения автомобилем или иным транспортным средством без цели хищения. *Общество и право* 2011 –№ 4(36) – С. 180–182.
9. В.В. Тимощенко, А.И. Мартынюк., актуальные вопросы совершенствования уголовно-правовой нормы об угоне транспортных средств. *Право и демократия: сб.науч.тр./редкол. В.Н.Бибило (гл.ред.) [и др.]*. – Минск.: БГУ. 2007. – Вып. 18